

<https://doi.org/10.18485/analiff.2025.37.1.6>

811.163.4(497.16)'342.2

811.163.4(497.16)'282.2

Озвучење интервокалних пловива у далматороманским реликтима Бококаторског залива

Орсат Л. Лигорио*

Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Одељење за класичне науке

 <https://orcid.org/0000-0001-5047-0674>

Кључне ријечи:

латински,
далматоромански,
српскохрватски,
историјска фонетика,
Бока которска

Апстракт

Озвучење интервокалних пловива једна је од главних карактеристика далматороманских реликата Боке которске; уп. нпр. $VpV > b$ у лат. $NER\dot{O}TEM$ 'унук; нећак' > сх. $небуд$ 'нећак', $VtV > d$ у лат. $*r\acute{o}s\acute{a}tam > сх. р\acute{o}с\acute{a}да$ 'роса', $VcV > g$ у лат. $PLACENTAE$ 'колачи' > сх. топоним *Плагенти*. Овај рад бави се захватом те појаве. Анализом грађе утврђено је да бокелско озвучење не захвата све расположиве реликте. Налази се у реликтима лат. $COOPER\dot{T}ORIUM$ 'покривач', $*nic\acute{a}lia$ 'орашје', $*r\acute{a}nicat$ 'хљебиште' > 'остава', $PLACENTAE$ 'колачи', $PLATANUM$ 'платан', $PR\acute{O}TELUM$ 'црта' > 'раздјељак', $ROG\acute{A}TA$ 'тражени (дарови)' > 'дар', $*r\acute{o}s\acute{a}tam$ 'роса', $*vell\acute{a}tinam$ 'овчија вуна'; не налази се у реликтима лат. $BOCA$ 'Вох *boops*', $WOMB\acute{A}SEM$ 'памук', $SAT\acute{E}NACEUM$ 'катанац', $S\acute{E}RULLAM$ 'лук', $S\acute{I}M\acute{I}SEM$ 'стјеница', $CO(N)STR\acute{A}TUM$ 'прострто' > 'таван, поткровље', $F\acute{I}C\acute{A}TUM$ 'дигерица', $LACERTAM$ '*Scomber colias*', $LOCUSTAM$ 'скакавац; јастог' > 'јастог', $LUCERNAM$ 'свјетиљка', $OSUL\acute{A}TAM$ 'оката' > '*Oblada melanura*'. Мијешан исход показују лат. $*frondi\acute{a}tam$ 'лишће' > 'рибање страшилима', $NER\dot{O}TEM$ 'унук; нећак' > 'нећак', $NER\dot{O}TIAM$ 'нећака; унука' > 'нећака'. У закључку се износи претпоставка да су озвучени реликти зајмљени након неозвучених, и то вјероватно између XIII и XV вијека. (примљено: 8. фебруара 2025; прихваћено: 15. марта 2025)

<https://anal.fil.bg.ac.rs>

1. Увод

У српскохрватским позајмљеницама далматороманског поријекла (тзв. далматороманским реликтима) безвучни латински глосиви остају у интервокалној позицији неозвучени (лат. VpV, VtV, VcV > сх. *п, т, к*); в. нпр. Bartoli (1906, II: 364). Примјера ради, упореди:

Лат. NERŌTEM 'унук; нећак' > 'нећак' — сх. **нѐпѹт** Конавли (Kašić, 1995: 361), Дубровник (Budmani, 1883: 161; Бојанић/Тривунац, 2002: 246), Блато (Milat Panža, 2015: 272), Вис, Брач, Божавица, Раб (ERHSJ, II: 511), **нѐпут** Хвар (Benčić, 2013: 313), Питве (Barbić, 2011: 184), Трогир (Geić, 2015: 242), Врграда (Jurišić, 1973: 132), Иж (Martinović, 2005: 225), Брбини (Rančić, 2013: 108), Бибиње (Šimunić, 2013: 431), Колан (Oštarić, 2005: 292), Сали (Piasevoli, 1993: 212), Ривањ (Radulić, 2002: 192), Рава (Božin, 2017: 208), Паг (Kustić, 2002: 263), Повљана (Tičić, 2004: 225), Сеструњ (Fatović, 2017: 154), Омишаљ (Mahulja, 2006: 186).¹

Лат. rōs > *rōsātam 'роса' — сх. **рѐсѹта** Дубровник (Вук 1852: 654; Зоре, 1895: 19; Бојанић/Тривунац, 2002: 348), Потомје (ERHSJ, III: 159).

Лат. PLACĒRE 'годити' > 'ужитак' — сх. **плакир** М. Држић, Ј. Кавањин, **плакијер** Џ. Држић, М. Држић, Б. Градић (RJA, IX: 951).

Но, далматоромански реликти Бококоторског залива мјесто безвучног биљеже озвучен исход (сх. *б, д, г*); ондје поред **нѐпѹт/нѐпут** тако налазимо сх. **нѐбуд** (Skok, 1934: 201), поред **рѐсѹта** сх. **рѐсѹда** (Вук 1852: 654), поред **плак-ир** сх. **Плаг-ѐнти** (ERHSJ, II: 590).

Овај рад бави се захватом те појаве у реликтима аутохтоне бокељске романштине.

2. Интервокално р

Лат. sĒPULLAM 'црвени лѹк' — сх. **кѐпула** Ластва (ERHSJ, II: 44), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 156), СЗ Бока (Musić, 1972: 168), **капула** Котор (Šulek, 1879: 139). Лит. Budmani, 1883: 162; Bartoli, 1906, II: 292; RJA, IV: 849; Bartoli, 1906, II: 292; Skok, 1926: 402; 1934: 206; REW: 1820; ERHSJ, II: 44; Rocchi, 1990: 126; Ligorio, 2014: 107; ERHSJ, I: 569; Шпановић, 2024: 94.

Озвучење VpV > *b* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. COOPERŌRIUM 'покривач' — сх. **кобертѹо** Доброта, **кобартѹо** Бока, Шкаљари, Муо, Бијела, Рисан (ERHSJ, II: 238), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 164), **кобѹртур** Доброта, **кобѹтѹра** Херцег Нови (ERHSJ, II: 238), **кобретѹо** Грбаљ (Lipovac-Radulović, 1981: 164), **корбетуо** Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо (Skok, 1934: 202), Грбаљ (ERHSJ, II: 238), **корбетѹр** Грбаљ, Кртоле (ERHSJ, II: 238), **корбатѹо** Грбаљ (Lipovac-Radulović, 1981: 164), **корбѹтуо** Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо (Skok, 1934: 202), СЗ Бока (Musić, 1973: 176), **корбѹтур/кобѹртур** СЗ Бока (Musić, 1973: 176). Лит. Bartoli, 1906, II: 252, 294; RJA, V: 627; REW: 2206; ERHSJ, II: 238; Rocchi, 1990: 146; Ligorio, 2014: 117.

1 Наведена грађа је илустративна, не исцрпна. За сјеверне пунктове додатно в. нпр. и LAIČaG (493a).

Озвучење $VpV > b$ налази се у свим наведеним облицима. Технички, грађи припадају само облици *кобертѿо*, *кобартѿо*, *кобартур*, *кобѿтура*. У осталим (*корбетѿо*, *корбетуо*, *корбетѿр*, *корбатѿо*, *корбѿтуо*, *кобартур*, *корбѿтур*), плозив је услијед метатезе $r—rt > gr—t$ могао бити озвучен и једначењем $rp > rb$. Но, није познато да ли је поменута метатеза била далматороманска или словенска/српскохрватска појава.

Лат. *LURELLUM* 'вѿче' > '*Dicentrarchus labrax*' — сх. *лубијѿл* Муо, *лубијѿдо* Прчањ (ERHSJ, II: 323), Доброта (Skok, 1934: 202, 473), *лубио* Муо (Vinja, 1986, II: 260), *лубјан* Кртоле, *лумбијѿдо* Прчањ (Skok, 1934: 202, 473), *љубљѿј* Лепетане, *љубљѿј* Бијела (ERHSJ, II: 323), *љубљѿј* Бока (Lambl, 1854: 187), Костањица, Пераст (Vinja, 1986, II: 260), *љубљѿв* Рисан (ERHSJ, II: 323), *љубљѿѿ* Столив (Skok, 1934: 202, 473), Ластва (ERHSJ, II: 323), *љубјѿј* Баошић (Vinja, 1986, II: 260), *љублај* Бијела, Лепетане, *љумбљѿв* Доброта (Skok, 1934: 202, 473), *љумљѿв* Доброта (ERHSJ, II: 323), *љубљан* Стрп (Vinja, 1986, II: 260), *љубљен* Муо (Skok, 1934: 202, 473), *љубаљ* Бока (Lambl, 1854: 187), *љумбљан* Доброта (Vinja, 1986, II: 260). Лит. Bartoli, 1906, II: 295; RJA, VI: 296; Skok, 1933: 45; ERHSJ, II: 323; Rocchi, 1990: 220; Vinja, 1986, I: 209; Vuletić, 2007: 45; Ligorio, 2014: 162; Лигорио, 2018: 35; ERHSJ, II: 567; Vuletić/Skračić, 2018: 110.

Озвучење $VpV > b$ налази се у свим наведеним облицима.² Но, грађи у ствари не припада ниједан, јер се озвучење у реликтима корадикалног лат. *LURĪNUM* 'налик вуку, вучји' > '*Dicentrarchus labrax*' налази и ван Бокоторског залива, од Крка до Пељешца; в. Vinja (1986, II: 260). Према томе, $VpV > b$ у бокељским континуантима лат. *LURELLUM* могло би бити и пандалматско, те ову одредницу из тог разлога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. *NERŌTEM* 'унук; нећак' > 'нећак' — сх. *небуд* Лепетане (Томановић, 1935: 118), Ластва, Муо (ERHSJ, II: 511), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 229), *небуд* Пераст, Доброта (Skok, 1934: 201), *небуд* Пераст (Brajković, 1983: 16), Котор (Bartoli, 1906, II: 296), *непѿт/непѿч* СЗ Бока (Musić, 1972: 194). Лит. Bartoli, 1906, II: 296; RJA, VIII: 43; Skok, 1934: 201; REW: 5890; ERHSJ, II: 511; Rocchi, 1990: 252; Ligorio, 2014: 182.

Озвучење $VpV > b$ налази се у облицима *небуд*, *небуд*, *небуд*; не налази се у облицима *непѿт*, *непѿч*. На наведеном мјесту, Мусић (Musić, 1972: 194) неозвучене облике тумачи упливом „ostalih naših primorskih govora, a pre svega dubrovačkog” (у ком реликт лат. *NERŌTEM* гласи *непѿт*).³

Лат. *NERŌTIAM* 'унучица; нећака' > 'нећака' — сх. *небѿча* Пераст, Доброта, Муо, Кртоле (ERHSJ, II: 511), *небуча* Бока (Вук 1852: 413), Пераст (Brajković, 1893: 16), Доброта (Skok, 1934: 201), *небућа* Пераст (Lipovac-Radulović, 1981: 229), *небуча* Пераст (Brajković, 1983: 16), *непѿча* СЗ Бока (Musić, 1972: 195). Лит. Budmani,

2 Једини изузетак је *љумљѿв* < *љубмљѿв*.

3 Облик *непѿч* у ствари је регресивни дериват именице женског рода *непѿча* < *NERŌTIAM* (в. ниже).

1883: 162; Bartoli, 1906, II: 296; RJA, VIII: 43; Skok, 1934: 201; REW: 5891; ERHSJ, II: 511; Rocchi, 1990: 252; Ligorio, 2014: 182.

Озвучење *VpV* > *b* налази се у облицима *небўча*, *небуча*, *небуча*, *небућа*; не налази се у облику *непўча*. На наведеном мјесту, Мусић (Musić, 1972: 195) тврди да је облик *небуча* „*ustupio mjesto [...] reči [пёрўча] која је prodrila iz dubrovačkog govora*”.

3. Интервокално -т-

Лат. CATĒNACEUM 'катанац' — сх. *катѡнац* Бока, Прчањ (ERHSJ, II: 12), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 161), *катанац* Пераст (Brajković, 1893: 18). Лит. RJA, IV: 893; Bartoli, 1906, II: 292; REW: 1764; ERHSJ, II: 12; Rocchi, 1990: 121; JE, II: 75; Ligorio, 2014: 102.

Озвучење *VtV* > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. со(Н)STRĀTUM 'прострто' > 'под од дасака у кући; таван, поткровље' — сх. *кострѡт* Прчањ (JE, II: 101), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 177), *кѡстрат* Бијела, Костањица, Пераст, *кѡстрат* Тиват, Ластва, Прчањ, Доброта, Лепетане (ERHSJ, II: 165), *кострат* Пераст (Brajković, 1983: 16), Бока (Bartoli, 1906, II: 294). Лит. Bartoli, 1906, II: 294; REW: 2172; ERHSJ, II: 165; JE, II: 101; Ligorio, 2014: 117.

Озвучење *VtV* > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. fĪCĀTUM 'џигерица, јетра' — сх. *пикѡт* ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 263), *пѡкат* Пераст (ERHSJ, II: 655), *пикат* Пераст (Brajković, 1983: 16), Котор (Bartoli, 1906, II: 298). Лит. Budmani, 1883: 162; Bartoli, 1906, II: 298; RJA, IX: 845; Skok, 1934: 471; REW: 3281; ERHSJ, II: 655; Rocchi, 1990: 336; Ligorio, 2014: 134.

Озвучење *VtV* > *d* не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. FRONDEM > *frondiātam 'лишће' > 'врста риболова страшилима' — сх. *франчѡда* Прчањ (Rešetar, 1907: 233), *фрѡнжѡта* СЗ Бока (Musić, 1972: 239). Лит. Bartoli, 1906, I: 290; Skok, 1934: 203; REW: 3530; ERHSJ, I: 534; Rocchi, 1990: 182; JE, I: 157; Ligorio, 2014: 138.

Озвучење *VtV* > *d* налази се у облику *франчѡда*; не налази се у облику *фрѡнжѡта*.

Лат. NERŌTEM, в. од. 2.

Озвучење *VtV* > *d* налази се у облицима *небуд*, *небуд*, *небуд*; не налази се у облику *непўт*.

Лат. OSULĀTAM 'оката' > '*Oblada melanura*' — сх. *укљѡта* Прчањ, Ластва, Муо (ERHSJ, III: 540), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 365), *укљѡта* Пераст, Котор, Кртоле, Костањица, Бока, Рисан (ERHSJ, III: 540), *укљѡта* СЗ Бока (Musić, 1972: 233), *укљѡта* Котор (Bartoli, 1906, II: 303), Пераст (Brajković, 1893: 16), Баошић, Костањица, Стрг, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане (Vinja, 1986, II: 280). Лит. Bartoli, 1906, II: 303; Skok, 1933: 48; REW: 6037a; ERHSJ, III: 540; Vinja, 1986, I:

442; Rocchi, 1990: 255; JE, III: 293; Ligorio, 2014: 184; ERHSJ, II: 525; Vuletić/Skračić, 2018: 129, 202; Лигорио, 2022: 14.

Озвучење VtV > d налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. PLATANUM 'платан' — сх. топоним **Плавда** Котор (ERHSJ, II: 679), млини између Лепетана и Доње Ластве, у документима **Pladanus** (Jireček, 1902: 59). Лит. Skok, 1934: 193; REW: 6582; ERHSJ, II: 679; Rocchi, 1990: 279; Ligorio, 2014: 204; ERHJ, II: 134.

Озвучење VtV > d налази се у свим наведеним облицима.

Лат. PRŌTĒLUM 'црта' > 'раздјељак' (у коси) — сх. **прђдио**, -дијела Прчањ (Rešetar, 1907: 279). Лит. Skok, 1934: 204; RJA, XII: 283; REW: 6790a. За тзв. псеудо-јат в. Лигорио (2015).

Озвучење VtV > d налази се у наведеном облику.

Лат. ROGĀTA (sc. DŌNA) 'тражени дарови' > 'дар' (обично с пута) — сх. **рогадђја** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 298), **рогадђја** Бока (Вук 1898: 672), Пераст (Skok, 1934: 204). Лит. RJA, XIV: 127; REW: 7361; ERHSJ, III: 155; Ligorio, 2014: 221.

Озвучење VtV > d налази се у свим наведеним облицима.

Лат. RŌS > *rōsātam 'роса' — сх. **росђда** Лепетане (ERHSJ, III: 159), **рђсђда** Рисан (Вук 1852: 654). Лит. Bartoli, 1906, II: 300; Skok, 1930: 501; RJA, XIV: 170; REW: 7374; ERHSJ, III: 159; Rocchi, 1990: 303; Ligorio, 2014: 221.

Озвучење VtV > d налази се у свим наведеним облицима.

Лат. TEUTAM 'Теута' > 'Тиват' — сх. **Тђват** (ERHSJ, III: 476), у документима **Tiueti, Theudo, Theodo, Teodo** (Jireček, 1902: 60). Лит. Mayer, 1957: 335; ERHSJ, III: 476; Ligorio, 2014: 256.

Озвучење VtV > d налази се у облицима *Theudo, Theodo, Teodo*; не налази се у облицима *Tђvat, Tiueti*. Но, није поуздано да овај топоним потиче од лат. TEUTAM. Могао би бити и реликат лат. тестум 'кров; врх' (= Врмац над Тивтом); в. Ligorio (2016) (pod *Stellingen*) и Savić/Ligorio (2022: 23). Ову одредницу стога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. VELLUS > *vellātinam 'руно, овчија вуна' — сх. **вђлђдина** Бока (Вук 1898: 59). Лит. REW: 9182; ERHSJ, III: 574; Ligorio, 2014: 263.

Озвучење VtV > d налази се у наведеном облику.

Лат. VĪTEM 'лоза; витица лозе' > 'шраф' — сх. **вђда** Бока, Кртоле, Ластва (ERHSJ, III: 599), СЗ Бока (Musić, 1972: 143), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 375). Лит. REW: 9395; ERHSJ, III: 599; JE, III: 305; Ligorio, 2014: 267.

Озвучење VtV > d налази се у наведеном облику. Но, он би могао бити и каснија позајмљеница, од млет. *vida* 'шраф' (Boerio, 1867: 793); в. *loc.cit.* у Ligorio (2014). Уп. сада и Шпановић (2024: 63). Из тог разлога ову одредницу искључујемо из даљег разматрања.

4. Интервокално -с-

Лат. АСТАСУМ 'јастог' — сх. **јџстџг** Муо, Кртоле (ERHSJ, I: 760), **јџстог** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 138), **јџстог** СЗ Бока (Musić, 1972: 162), **јастог** Мељине, Баошић, Костањица, Пераст, Стрп, Доброта, Муо, Лепетане (Vinja, 1986, II: 364), **јасток** Пераст (Brajković, 1893: 16), Тиват (Lipovac-Radulović, 1981: 138). Лит. Budmani, 1883: 161; RJA, IV: 484; Bartoli, 1906, II: 252, 291; Skok, 1933: 57; 1934: 205; REW: 738; ERHSJ, I: 760; Vinja, 1986, II: 77; Rocchi, 1990: 65; JE, II: 33; Vuletić, 2007: 175; Ligorio, 2014: 81; ERHSJ, I: 398; Vuletić/Skračić, 2018: 76; Лигорио, 2022: 9.

Озвучење VcV > g налази се у облицима *јџстџг*, *јџстог*, *јџстог*, *јастог*; не налази се у облику *јасток*. Но, грађи у ствари не припада ниједан јер се озвучење у реликтима лат. АСТАСУМ налази и ван Бококторског залива, од Крка до Улциња; в. Vinja (1986, II: 364). Према томе, VcV > g у бокелским континуантама лат. АСТАСУМ могло би бити и пандалматско, те ову одредницу из тог разлога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. вѢСА 'Вох воорс' — сх. **бѹква** Бока, Бијела, Костањица, Тиват, Муо (ERHSJ, II: 232), СЗ Бока (Musić, 1972: 139), **бѢква** Кртоле (ERHSJ, II: 232), **буква** Баошић, Костањица, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане (Vinja, 1986, II: 278). Лит. RJA, I: 727; Bartoli, 1906, II: 289; Skok, 1934: 448; REW: 1182; ERHSJ, II: 232; Vinja, 1986, I: 405; Rocchi, 1990: 77; Ligorio, 2014: 87; Vuletić/Skračić, 2018: 44.

Озвучење VcV > g не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. вомвѢСЕМ 'памук' — сх. **бѹмбѡк** Пераст (ERHSJ, I: 235), СЗ Бока (Musić, 1972: 140), **бумбак** Пераст (Brajković, 1893: 16). Лит. RJA, I: 732; Budmani, 1883: 162; Bartoli, 1906, II: 289; REW: 1202; ERHSJ, I: 235; Rocchi, 1990: 70; Ligorio, 2014: 88.

Озвучење VcV > g не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. сѢМІСЕМ 'стјеница' — сх. **кѹмак** Ластва (ERHSJ, II: 80), СЗ Бока (Musić, 1972: 171), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 164), **кумак** Пераст (Brajković, 1893: 16), **кимѡк** Кртоле (ERHSJ, II: 80). Лит. Budmani, 1883: 161; RJA, IV: 952; Bartoli, 1906, II: 293; Skok, 1926: 388, 402; 1930: 506; REW: 1915; ERHSJ, II: 80; Rocchi, 1990: 132; Ligorio, 2014: 109.

Озвучење VcV > g не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. дѢ СПІСА 'клас' > 'класаста биљка, лаванда' — сх. **дешпѹк** Пераст (ERHSJ, III: 410), **дешпѹг/дишпѹг** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 62). Лит. RJA, II: 360; REW: 8148; ERHSJ, III: 410; Rocchi, 1990: 330; Ligorio, 2014: 125.

Озвучење VcV > g налази се у облицима *дешпѹг*, *дишпѹг*; не налази се у облику *дешпѹк*. Но, и једни и други облици могли би бити и касније позајмљенице, од ит. *spico/spigo* 'лаванда'; в. ERHSJ (I: 158). Уп. сада и Лигорио (2023: 9). Из тог разлога ову одредницу искључујемо из даљег разматрања.

Лат. DRACAENAM 'змајица' > '*Trachinus draco*' — сх. **драгѝна** Стрп, Доброта, **драгана** Баошић, Костањица, Пераст, Муо, Лепетане, Кртоле (Vinja, 1986, II: 317), **драганѝ** Лепетане (ERHSJ, I: 429), **драгѝна** СЗ Бока (Musić, 1972: 154), **драгѝња** Бока, Костањица, Прчањ, **драгана** Бока (ERHSJ, I: 429). Лит. RJA, II: 745; ERHSJ, I: 429; Vinja, 1986, I: 136; Rocchi, 1990: 164; Vuletić, 2007: 137; Ligorio, 2014: 127.

Озвучење VcV > g налази се у свим наведеним облицима. Но, грађи у ствари не припада ниједан, јер се озвучење у реликтима лат. DRACAENAM налази и ван Бококоторског залива, на Корчули и Пељешцу те у Макарском приморју; в. Vinja (1986, II: 364). Према томе, VcV > g у бокељским континуантама лат. DRACAENAM могло би бити и пандалматско, те ову одредницу из тог разлога искључујемо из даљег разматрања.

Лат. FISCĀTUM, в. од. 3.

Озвучење VcV > g не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. LASCERTAM '*Scomber colias; Scomber scomber*' — сх. **локарда** СЗ Бока (Musić, 1972: 183), **локарда** Стрп (Vinja, 1986, II: 322), **локарад**⁴ Пераст (Brajković, 1893: 16). Лит. Bartoli, 1906, II: 253, 294; RJA, VI: 139; Skok, 1934: 433; REW: 4821; ERHSJ, I: 59; Vinja, 1986, I: 283; JE, II: 142; Rocchi, 1990: 207; Vuletić, 2007: 110; Ligorio, 2014: 155.

Озвучење VcV > g не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. LOCUSTAM 'скакавац; јастог' > 'јастог' — сх. **локѝста** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 14). Лит. REW: 5098; JE, II: 143; Ligorio, 2014: 161.

Озвучење VcV > g не налази се у наведеном облику.

Лат. LUCERNAM 'свјетилка' — сх. **лукѝерна** Прчањ, **лукијерна** Котор (ERHSJ, II: 329), **лукијерна** СЗ Бока (Musić, 1972: 184), **лукијерња** Котор (Bartoli, 1906, II: 295), **лукијерница** ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 197), **лукијерница** Бока (ERHSJ, II: 329), **лукијерница/лукијерница** СЗ Бока (Musić, 1972: 184). Лит. Budmani, 1883: 161; RJA, VI: 212; Bartoli, 1906, II: 295; REW: 5137; ERHSJ, II: 329; JE, II: 150; Rocchi, 1990: 220; Ligorio, 2014: 162.

Озвучење VcV > g не налази се ни у једном наведеном облику.

Лат. *nucālia 'орашје' — сх. топоним **Ногѝља** Бока (ERHSJ, II: 505), шума крај Горње Ластве. Лит. REW: 6009; ERHSJ, II: 505; Ligorio, 2014: 184.

Озвучење VcV > g налази се у наведеном облику. В. и лат. *nocheda, Nogaria* у од. 5.

Лат. RĀNEM > *rānicat 'хлеб' > 'остава у кухињском зиду' — сх. **пањѝга** Пераст, Тиват, Бијела, Богдашић (ERHSJ, II: 596), **пањѝга** СЗ Бока (Musić, 1972: 200), ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1981: 247), **пањѝга** Пераст (Brajković, 1983:

4 У ERHSJ, I: 59 грешком пренесено као *лодарад*; утп. *локард* Пераст (Skok, 1934: 433).

18), Бока (Накићеновић, 1913: 214). Лит. RJA, IX: 622; REW: 6198; ERHSJ, II: 596; Ligorio, 2014: 190; Шпановић, 2024: 143.

Озвучење VcV > g налази се у свим наведеним облицима.

Лат. PLASENTAE 'колачи' — сх. топоним *Плагѣнте* Муо, *Плагѣнти* Доброта (ERHSJ, II: 590), дио обале у Доброти. Лит. Skok, 1934: 205; REW: 6556; ERHSJ, II: 590; Ligorio, 2014: 202.

Озвучење VcV > g налази се у свим наведеним облицима.

Лат. VASU- 'шупљина' > 'окно; шкољка' (*Venus verrucosa*, *Meretrix chione*) — сх. *жбогула* ЈИ Бока (Lipovac-Radulović, 1918), *жбѡгуља* Прчањ (Rešetar, 1907: 315), *жбогуља* Столив, *жбѡгуја* Костањица, Доброта, *жгобуља* Тиват (Vinja, 1986, II: 394), *бѡгањ* Ластва (ERHSJ, I: 178), *жбѡгара* Бока (Вук 1852: 155) Лит. REW: 9115; ERHSJ, I: 178; III: 672; Vinja, 1986, II: 155; Rocchi, 1990: 352; Ligorio, 2014: 262.

Озвучење VcV > g налази се свим наведеним облицима. Но, они би могли бити и реликти лат. VUSULAM 'ушашца' (одакле је као далматоромански реликат још дубровачко *букло* 'рупа', ERHSJ, I: 232); в. Барић (1923: 224). Исто на наведеном мјесту и Ligorio (2014). В. и Ligorio (2013). Из тог разлога ову одредницу искључујемо из даљег разматрања.

5. Искључена и друга грађа

Због пандалматског (?) озвучења: ASTACUM, DRACAENAM, LUPELLUM. Због несигурне етимологије: DĒ SPĪCA, TEUTAM, VASU-, VĪTEM.

Како би грађа била што поузданија, искључили смо и оне случајеве у којим су се интервокални пловиви након синкопе нашли у секундарним групама, због могућег једначења по звучности, нпр. лат. GENIC(U)LUM 'кољено; покољење' > сх. *динѡгла* 'оврата' Доброта итд. (ERHSJ, I: 406), лат. MAC(U)LAM 'мрља' > сх. *мѡгла* 'око на мрежи' Муо, Прчањ, Бијела (ERHSJ, II: 360), лат. RĒTE-JAC(U)LUM > сх. *рићѡгло* 'мрежа' Муо (ERHSJ, III: 137).

Из грађе су још искључени случајеви са аферезом (лат. ACERNIAM > **cernia*), са *littera*-правилном (лат. VRUTUM > **bruttum*) и они у којим је хијат укинут у корист секундарних јотованих група (лат. MYRTEAM > **mirtja*, RUTEUM > **putju* и слично). Такође, искључени су и далматоромански грецизми без општероманских паралела (тзв. епихорички грецизми) са безвучним пловивима у интервокалној позицији (грч. δικάλλα, πέπων, τάπης, -πτος).

С друге стране, грађи можемо додати неке случајеве који нису оставили трага у српскохрватском него само у латинским документима с далматороманским упливима; то су лат. PRATŪSEA 'ливадице' > *Pradoše*, дѡ код Прчања (Jireček, 1902: 92), лат. NUSĒTUM 'орахова шума' > *nocheda* Котор (Skok, 1934: 204) и лат. **nuscāria* 'орак, орахово дрво' > *Nogaria*, топоним у Котору (Skok, 1934: 204) или Грбљу (ERHSJ, II: 505, с напоменом „odmah iza Trojice”).

6. Неозвучени исходи интервокалних пловива

Неозвучено **VpV** > **p** налази се у: 1. лат. *sĒPULLAM* > сх. *ка̀пула* Ластва, Бока, *капула* Котор; 2. лат. *NEPŌTEM* > сх. *нѐпѹт/нѐпѹч* СЗ Бока; 3. лат. *NEPŌTIAM* > сх. *нѐпѹча* СЗ Бока.

Неозвучено **VtV** > **t** налази се у: 1. лат. *SATĒNASEUM* > сх. *ката̀нац* Бока, Прчањ, ЈИ Бока, *катанац* Пераст; 2. лат. *CO(N)STRĀTUM* > сх. *костра̀т* Прчањ, ЈИ Бока, *ко̀страт* Бијела, Костањица, Пераст, *ко̀страт* Тиват, Ластва, Прчањ, Доброта, Лепетане, *кострат* Пераст, Бока; 3. лат. *FIŚĀTUM* > сх. *пика̀т* ЈИ Бока, *пика̀т* Пераст, *пика̀т* Пераст, Котор; 4. лат. **frondiātam* > сх. *фра̀нжа̀та* СЗ Бока; 5. лат. *OSULĀTAM* > сх. *укља̀та* Прчањ, Ластва, Муо, ЈИ Бока, *укља̀та* Пераст, Котор, Кртоле, Костањица, Бока, Рисан, *укља̀та* СЗ Бока, *укља̀та* Котор, Баошић, Костањица, Стрп, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане.

Неозвучено **VcV** > **k** налази се у: 1. лат. *VŌSA* > сх. *бу̀ква* Бока, Бијела, Костањица, Тиват, Муо, СЗ Бока, *бу̀ква* Кртоле, *бу̀ква* Баошић, Костањица, Пераст, Доброта, Муо, Лепетане; 2. лат. *VOHVASEM* > сх. *бу̀мба̀к* Пераст, СЗ Бока, *бумба̀к* Пераст; 3. лат. *SIŌISEM* > сх. *кѝмак* Ластва, Бока, *кима̀к* Пераст, *кима̀к* Кртоле; 4. лат. *FIŚĀTUM* > сх. *пика̀т* ЈИ Бока, *пика̀т* Пераст, *пика̀т* Пераст, Котор; 5. лат. *LACERTAM* > сх. *лока̀рда* СЗ Бока, *лока̀рда* Стрп, *лока̀рад* Пераст; 6. лат. *LOCUSTAM* > сх. *лока̀ста* ЈИ Бока; 7. лат. *LUCERNAM* > сх. *лукѝерна* Прчањ, *лукѝерна* Котор, *лукѝерна* СЗ Бока, *лукѝерна* Котор, *лукѝерница* ЈИ Бока, *лукѝерница* Бока, *лукѝерница/лукѝерница* СЗ Бока.

Реликти са неозвученим исходима налазе се на простору читаве Боке; в. Карту 1 у прилогу. У сјеверозападној Боци треба занемарити неозвучено *нѐпѹт/нѐпѹч* и *нѐпѹча*; према Мусићу (од. 2), ради се о упливима из дубровачког говора. Исти случај могао би бити и са неозвученим *фра̀нжа̀та*; ут. *фра̀нџа̀та* Дубровник (ERHSJ, I: 534). В. Карту 2.

7. Озвучени исходи интервокалних пловива

Озвучено **VpV** > **b** налази се у: 1. лат. *COBERTORIUM* > сх. *коберту̀о* Доброта, *кобарту̀о* Шкаљари, Муо, Бијела, Рисан, ЈИ Бока, *коба̀ртур* Доброта, *коба̀ту̀ра* Херцег Нови, (условно и *корбету̀о* Грбаљ, *корбету̀о* Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо, Грбаљ, *корбету̀р* Грбаљ, Кртоле, *корбату̀о* Грбаљ, *корба̀ту̀о* Котор, Доброта, Рисан, Прчањ, Муо, СЗ Бока, *корба̀тур/коба̀ртур* СЗ Бока); 2. лат. *NEPŌTEM* > сх. *нѐбуд* Пераст, Доброта, Лепетане, Ластва, Муо, ЈИ Бока, *нѐбуд* Пераст, Доброта, *небуд* Пераст, Котор; 3. лат. *NEPŌTIAM* > сх. *небу̀ча* Пераст, Доброта, Муо, Кртоле, *небу̀ча* Пераст, Доброта, *небу̀ћа/небуча* Пераст.

Озвучено **VtV** > **d** налази се у: 1. лат. **frondiātam* > сх. *фра̀нџа̀да* Прчањ; 2. лат. *NEPŌTEM* > сх. *нѐбуд* Пераст, Доброта, Лепетане, Ластва, Муо, ЈИ Бока, *нѐбуд* Пераст, Доброта, *небуд* Пераст, Котор; 3. лат. *PLATANUM* > лат. *Platanus* документи, сх. *Плавда* Котор; 4. лат. *PROTELUM* > сх. *прџдѝо* Прчањ; 5. лат. *ROGATA* > сх. *рога̀дија* ЈИ Бока, *рога̀дија* Бока; 6. лат. **rōsātam* > сх. *роса̀да* Лепетане, *роса̀да* Рисан; 7. лат. **vellatīnam* > сх. *веља̀дина* Бока.

Озвучено **VcV** > **g** налази се у: 1. лат. **nucālia* > сх. *Ногдља* Бока, лат. *Nogaria* Грбаљ; 2. лат. **rānicat* > сх. *пањѐга* Пераст, Тиват, Бијела, Богдашић, *п̃ањега* СЗ Бока, ЈИ Бока, *пањега* Пераст, Бока; 3. лат. *PLACENTAE* > сх. *Плагѐнте* Муо, *Плагѐнти* Доброта.

Реликти са озвученим исходима налазе се (као и они са неозвученим исходом) на простору читаве Боке; в. Карту 3 у прилогу. Но, убједљиво је највећи број потврда управо из југоисточне Боке, и то посебно из Которског залива (Котор, Шкаљари, Доброта, Муо, Прчањ) те са спољне стране полуострва Врмац (Тиват, Ластва, Лепетане).

8. Захват бокелског озвучења

Исходом интервокалних пловива у далматороманском први се бавио Бартоли (в. Муљајић, 1962: 279). У склопу незаобилазног *Das Dalmatische*, он је неозвучен исход интервокалних пловива назвао једним од најпоузданијих знакова далматског поријекла (за разлику од озвученог исхода, који упућује на позајмљенице млетачког поријекла). Каже: „Die soeben erwāhnte Lautnorm unterscheidet besonders hier das Dalmatische vom Venetischen und gibt uns einen der sichersten Prüfstein, um die dalmatischen Elemente des Serbo-Kroatischen von den venetischen zu unterscheiden”; в. Bartoli (1906, II: 362).

У четвртој раду из серије *Zum Balkanlatein*, Скок опажа да Бартолијева тврдња није у потпуности на мјесту; озвучен исход интервокалних пловива могу имати и неки далматоромански реликти. Примјера ради, сх. *јѐстог* < лат. *ASTACUM* извјесно не може бити зајмљено посредовањем млет. *àstese* (Boerio, 1867: 48). У наставку рада налази се списак далматороманских реликата са озвученим исходом интервокалних и других пловива; в. Skok (1934: 201–206). Иако је ондје много реликата из Боке (*небуд*, *небуча*, *корбѐтуо*, *франчада*, *прѐдио*, *Плагѐнта*), Скок не уочава да је озвучење типично бокелска појава.

Но, из успутних запажања у *Етимологијском рјечнику хрватскога или српскога језика* развидно је да Скок по овом питању заправо није имао никаквих недоумица. У вези са озвученим реликтима лат. *COOPERTORIUM*, он тако пише да се „vidi da je dalmato-romansko narječje imalo u Kotoru druga fonetska obilježja negoli u Dubrovniku i u ostaloj Dalmaciji” (ERHSJ, II: 238); у вези са озвученим реликтима лат. **rōsātam*, да је „у *Воси -ata* > *-ada*” (ERHSJ, III: 159); у вези са озвученим реликтима лат. **vellatīnam*, да „*t* > *d* у *Воси* не смета мишлјенју да је *veljadina* dalmato-romanski leksički ostatak” (ERHSJ, III: 574).

Као типично бокелску појаву Скок је озвучење одредио у чланку *далматски језик* који је писао за *Енциклопедију Југославије*. Ондје стоји:

Uzmemo li iz spičanskog govora riječ *čârma* 'međašnja njiva' od lat. *termes*, zatim naziv *kobertuo* 'poplun, jorgan', koji se govori u Risnu, a u Dubrovniku mu odgovara *kīpatūr* od lat. *coopertorium*, i napokon *nebūča* 'nećakinja' prema *nēpuča* u Dubrovniku, od vulg. lat. riječi *nepotia* (koja se javlja već na dalmatinskim rimskim natpisima umjesto klasično-latinske *neptis*), možemo zaključiti da je u južnodalmatskom postojala sonorizacija bezvučnog labijala *p* i diftongacija latinskog *ě* > *ia*. (Skok, 1956: 653)

Каснији далматороманисти примили су к знању Скокову тезу о бокелском озвучењу, али је нису даље развијали; в. нпр. Мулјаčić (1962: 279, 295, 328) или Текавčić (1976: 38–39). Овај рад, срчануат на то да поменути пропуст отклони, показао је да озвучење интервокалних плозива уистину јесте (како је Скок и био исправно увидио) типично бокелска појава. Но, анализа грађе суочила нас је са још једним, мање очекиваним закључком: да интервокални плозиви **нису озвучени у сваком далматороманском реликту** Бококоторског залива него да једни реликти имају озвучен док други имају безвучан исход.

Неозвучен исход (VPV > p, VtV > t, VcV > k, в. од. 6) имају реликти лат. *vōsa*, *vombāsem*, *satēnaseum*, *cēpullam*, *cīmicem*, *co(n)strātum*, *fīcātum*, *lascertam*, *locustam*, *lucernam*, *osulātam*; озвучен исход (VPV > b, VtV > d, VcV > g, в. од. 7) имају реликти лат. *coopertōrium*, **nucālia*, **pānicam*, *placentae*, *platanum*, *prōtēlum*, *rogāta*, **rōsātam*, **vellatīnam*; мијешан исход (VPV > p/b, VtV > t/d, VcV > k/g, в. од. 6 и 7) имају реликти лат. **frondiātam*, *nerōtem*, *nerōtiam*. Из овог запажања логично слиједи претпоставка да су реликти са неозвученим исходом зајмљени прије реликата са озвученим исходом.

9. Датирање бокелског озвучења

У смислу релативне хронологије, бокелско озвучење мора бити касније од:

1. лат. *oNC* > сл. **oC* (Holzer, 2011: 63), уп. лат. **frondiātam* > сх. *франчада*;⁵
2. лат. *eNC* > сл. **eC* (Holzer, 2011: 63), уп. лат. *placentae* > сх. *Плагенти*;
3. лат. *ō* > сл. **y* (Holzer, 2011: 29), уп. лат. *nerōtem* > сх. *небуд*;⁶
4. лат. *oRC* > сл. **RaC* (Holzer, 2011: 55), уп. лат. *coopertōrium* > сх. *корбетур*;⁷
5. лат. *f* > сл. **p* (Holzer, 2011: 33), уп. лат. **frondiātam* > сх. *франчада*;⁸
6. лат. *v-* > сл. **b* (Holzer, 2011: 34), уп. лат. **vellatīnam* > сх. *вељадина*;
7. лат. *’_I* > сл. **ь* (Holzer, 2011: 59), уп. лат. **pānicam* > сх. *пањега*;⁹
8. лат. *A_’* > сл. **o* (Holzer, 2011: 57), уп. лат. *placentae* > сх. *Плагенти*.¹⁰

У смислу апсолутне хронологије, бокелско озвучење мора бити скорије од:

1. лат. *nocheda*, XIV вијек (*Notaria Catarensia*, 1331);
2. лат. *Pladanus*, прва половина XIV вијека (*Statuta Cathari*);
3. лат. *Pradoçe*, XIV вијек (*Notaria Catarensia*, 1326–34);
4. лат. *Nogalia*, XIV и XV вијек (ERHSJ, II: 505).

Из наведених чињеница може се закључити да је бокелско озвучење, с једне стране, касније од раних далматороманских реликата којих су два слоја; први чине они са наведеним промјенама и без озвучења (*пикат*, *кѝмак*, *лѝкарда*) а другу они без наведених промјена и без озвучења (*бѝмбѝк*, *бѝква*). С

5 Као и лат. *vombāsem* > сх. *бѝмбѝк*, без озвучења.

6 Као и лат. *vōsa* > сх. *бѝква*, без озвучења.

7 Под условом да је метатеза *p—rt > rb—t* далматороманска појава; в. од. 2.

8 За разлику од лат. *fīcātum* > сх. *пикат*, без озвучења.

9 За разлику од лат. *cīmicem* > сх. *кѝмак*, без озвучења.

10 За разлику од лат. *lascertam* > сх. *лѝкарда*, без озвучења.

друге стране, озвучење мора бити скорије од почетка XIV вијека, када су под далматороманским утливом забиљежени озвучени латински облици (*noche-da, Nogalia, Pladanus, Pradoçe*). Узимајући у обзир ова два гранична фактора, бокељско озвучење може се смјестити у XII или XIII вијек.

Из грађе се може закључити и то да бокељско озвучење није захватало интервокалне пловиве који су по укидању хијата били јотовани те стога VtV у реликтима лат. *NEPŌTEM* има звучан исход (*нѣбуд*) а VtIV у реликтима лат. *NEPŌTIAM* безвучан (*небўча*).

10. Простирање бокељског озвучења

Одмах **на сјевер од Боке**, у Конавлима и Дубровнику, налазимо: 1. лат. *COOPERŌRIUM* > сх. *крпѡтѡр* Конавли (Kašić, 1995: 358), *крѡтѡр* Чилипи (ERHSJ, II: 238), *крпѡтѡр* Дубровник (Бојанић/Тривунац, 2002: 194); 2. лат. *NEPŌTEM* > сх. *нѣпѡт* Конавли (Kašić, 1995: 361), Дубровник (Budmani, 1883: 161; ERHSJ, II: 511; Бојанић/Тривунац, 2002: 246); 3. лат. *NEPŌTIAM* > сх. *нѣпѡча* Дубровник (Budmani, 1883: 162; ERHSJ, II: 511; Бојанић/Тривунац, 2002: 246), *нѣпуча* Дубровник (Зоре, 1895: 14), *нѣпѡча* Дубровник (Rešetar, 1907: 258); 4. лат. **frondiātam* > сх. *фрѡнѡта* Дубровник (ERHSJ, II: 534); 5. лат. *PLATANUM* > сх. *платан* Конавли (Skok, 1934: 193), *платан/платань* Дубровник (ERHSJ, II: 679), *плѡтан* Дубровник (Бојанић/Тривунац, 2022: 287); 6. лат. *ROGATA* > сх. *рогатија* Дубровник (Dapičić, 1871: xvi); 7. лат. **rōsātam* > сх. *рѡсѡта* Дубровник (ERHSJ, III: 159; Бојанић/Тривунац, 2022: 348).

У свим наведеним облицима интервокални пловиви имају безвучан исход и по томе се разликују од бокељских паралела; уп. *крпѡтѡр–корбѡтур*, *нѣпѡт–нѣбуд*, *нѣпѡча–небўча*, *фрѡнѡта–франѡда*, *плѡтан–Плавда*, *рогатија–рогадѡја*, *рѡсѡта–росѡда* итд. Из приложеног се може закључити да је у смислу озвучења интервокалних пловива међу дубровачком и бокељском далматороманштином постојала оштра граница која се (судећи према доступној грађи) налазила на размеђи Конавала и Боке которске. В. Карту 4.

Но, међу дубровачким се реликтима налазе и неколики некарактеристични случајеви са озвученим исходом; уп. лат. *NUCETA* > *nugata*¹¹ 'орак, орахово дрво' (Skok, 1934: 205) или лат. *TŪTŌREM* > сх. *тѡдѡр* 'старатељ' (Skok, 1934: 203). Из ових примјера закључујемо да граница међу дубровачком и бокељском далматороманштином није у погледу озвучења интервокалних пловива била онолико оштра колико се на први поглед то могло учинити.

Одмах **на југ од Боке**, у Будви, Паштровићима и Црмници, налазимо: 1. лат. *SATĒNASĒUM* > сх. *каденѡц* Будва (ERHSJ, II: 14); 2. лат. *COOPERŌRIUM* > сх. *корбетуѡ/корбатѡу/корбатѡур/копертур* Будва, Паштровићи (Lipovac-Radulović, 1997: 152), *кобартѡ* Будва (ERHSJ, II: 238); 3. лат. *NEPŌTEM* > сх. *непут* Будва (Lipovac-Radulović, 1997: 202), *нѣпѡт* Будва (ERHSJ, II: 511); 4. лат. *NEPŌTIAM* > сх. *нѣпѡча* Будва (ERHSJ, II: 511); 4. лат. **rāpicat* > сх. *пѡњега* Црмница (ERHSJ, II:

11 VcV > g, али VtV > t. Неозвучен исход може бити аналошки према бројним дубровачким реликтима на -АТАМ, -АТА > -ата (од којих смо у овом раду могли видјети **frondiātam* > *фрѡнѡта* и *ROGATA* > *рогатија*).

596), *пањега* Будва, Паштровићи (Lipovac-Radulović, 1997: 214); 5. лат. **rōsātam* > сх. *rosaда* Будва, Паштровићи (Lipovac-Radulović, 1997: 255).

Озвучен исход интервокалних пловива налази се у облицима *каденџи*, *корбетуо*, *кобартџо*, *корбатую*, *корбатур*, *пџега*, *пањега*, *росада*; не налази се у облицима *нџпџт*, *непут*, *нџпџча*, *копертур*. Из приложене грађе закључујемо да је ситуација у Будви, Паштровићима и Црмници била попут оне у Боци; постоје два слоја далматороманских реликата од којих један показује озвучење а други не. Но, хронологија заимања у бокељским паралелама у неким се случајевима разликује; уп. *каденџи–катџнац*, *нџпџча–небџча*, *копертур–кобџтур*.

11. Закључци

(1) Како је утврдио још П. Скок, озвучење безвучних интервокалних пловива карактеристика је бокељске далматороманштине, али се (како с друге стране грађа овог рада показује) не налази у свим далматороманским реликтима Бококоторског залива.

(2) Неозвучен исход безвучних интервокалних пловива (1. VpV > p, 2. VtV > t, 3. VcV > k) имају бокељски реликти: 1. лат. *sĒPULLAM*; 2. лат. *sATĒNASĒUM*, *so(N)-STRĀTUM*, *fĪCĀTUM*, *osULĀTAM*; 3. лат. *vŌSA*, *vombĀSEM*, *sĪMĪSEM*, *fĪCĀTUM*, *lAcERTAM*, *locUSTAM*, *lucERNAM*.

(3) Озвучен исход безвучних интервокалних пловива (1. VpV > b, 2. VtV > d, 3. VcV > g) имају бокељски реликти: 1. лат. *soopERTŌRIUM*; 2. лат. *PLATANUM*, *PRŌTĒLUM*, *roGĀTA*, **rōsātam*, **vellatĭnam*; 3. лат. **nucĀlia*, **pānicam*, *PLACENTAE*.

(4) Мијешан исход безвучних интервокалних пловива (1. VpV > p/b, 2. VtV > t/d, 3. VcV > k/g) имају бокељски реликти: 1. лат. *NERŌTEM*, *NERŌTIAM*; 2. лат. **frondiātam*. Неозвучен исход налази се само у сјеверозападној Боци и може бити уплив из дубровачког говора.

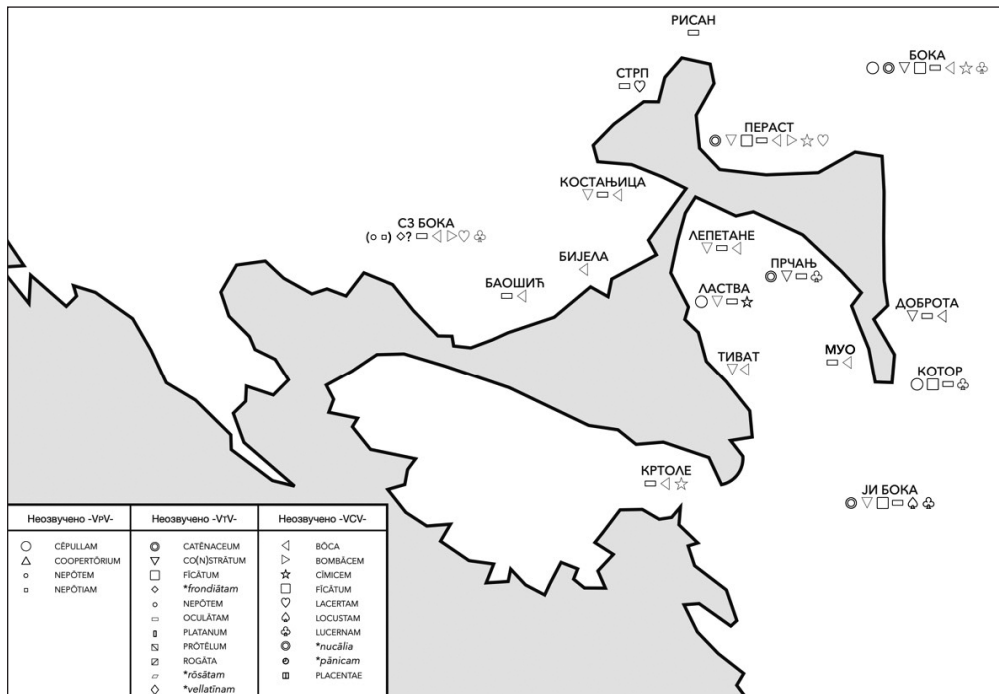
(5) Бокељско озвучење касније је од лат. *oNC* > сл. **oC*, лат. *eNC* > сл. **eC*, лат. *oRC* > сл. **RaC*, лат. *ō* > сл. **y*, лат. *f* > сл. **p*, лат. *v-* > сл. **b*, лат. *’_I* > сл. **ь*, лат. *A_’* > сл. **o*. С друге стране, скорије је од почетка XIV вијека (*nocheda*, *Nogalia*, *Pladanus*, *Pradoçe*).

(6) Реликти са неозвученим исходом чине старији слој позајмљеница далматороманског поријекла у Бококоторском заливу; они су зајмљени прије оних са озвученим исходом, односно прије него што је у бокељској далматороманштини озвучење почело да се одвија.

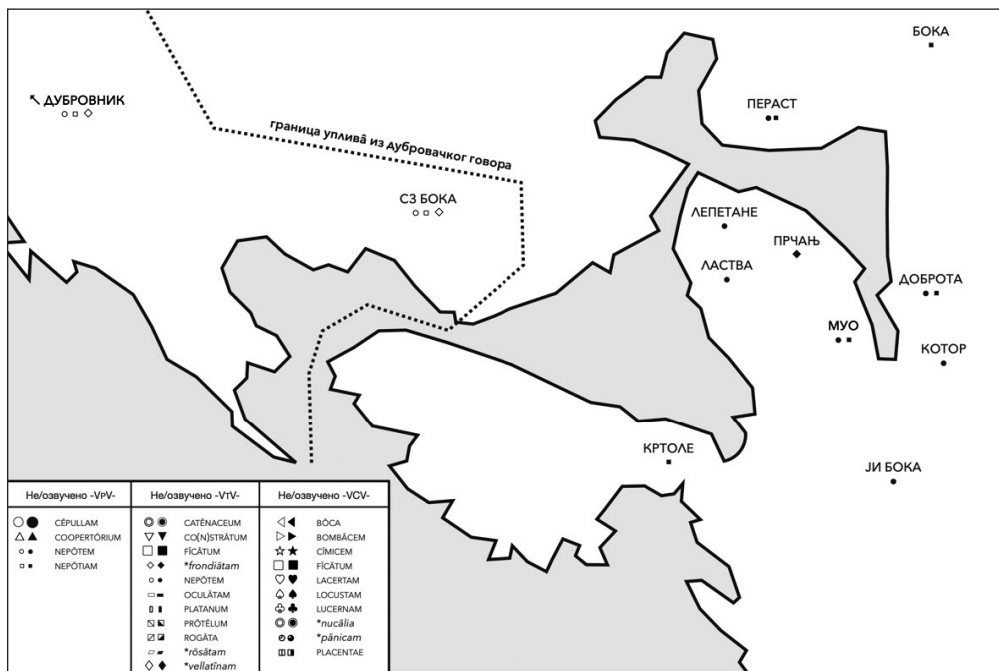
(7) Сјеверна граница бокељског озвучења налази се на размеђи Конавала и Боке которске. Јужна граница није сигурна; попут бокељских, и будванске позајмљенице далматороманског поријекла показују и озвучене и неозвучене исходе интервокалних пловива.

Напомена: Овај рад седамнаести је у серији *Из балканског латинитета*. Његову реализацију подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у склопу финансирања научноистраживачког рада на Универзитету у Београду – Филозофском факултету (број уговора 451-03-137/2025-03/200163).

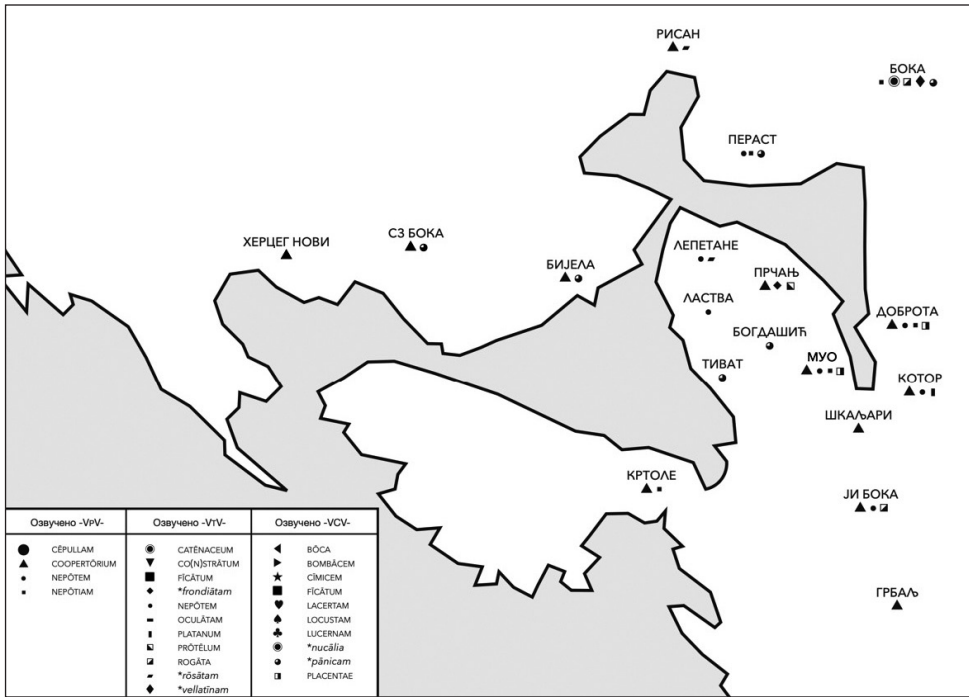
Прилог

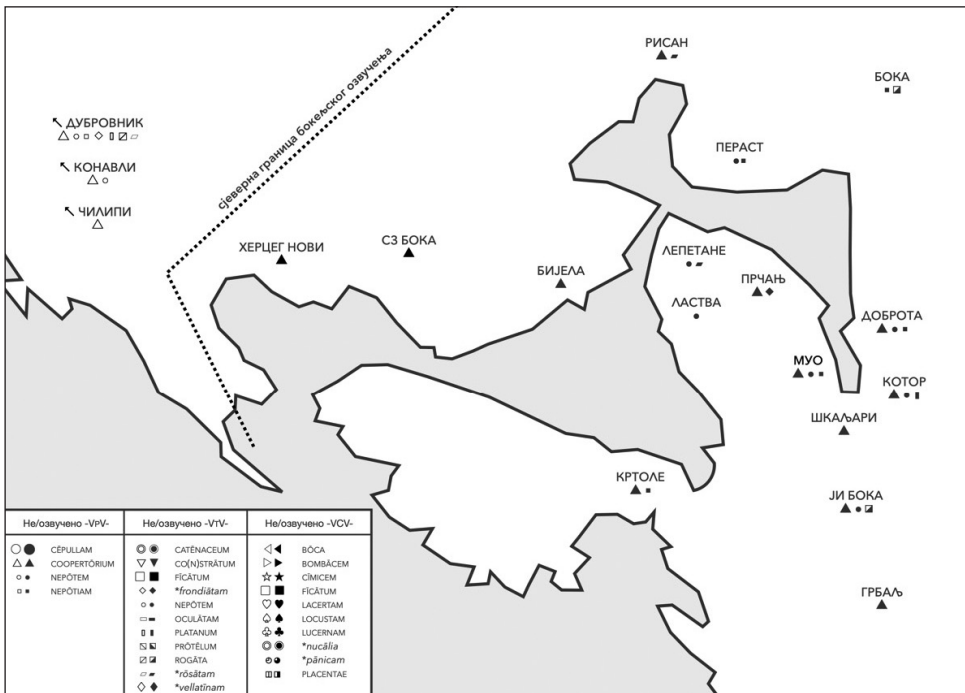
Карта 1. Неозвучени исходи интервокалних глизива

Карта 2. Упливи из дубровачког говора у сјеверозападној Боци

Карта 3. Озвучени исходи интервокалних плозива

Карта 4. Сјеверна граница бокелског озвучења

Литература

- Барић, Х. (1923). Skok P. Beiträge zur Kunde des romanischen Elements in der serbokroatischen Sprache. [Приказ]. *Јужнословенски филолог*, 3, 223–224.
- [Barić, H. (1923). Skok P. Beiträge zur Kunde des romanischen Elements in der serbokroatischen Sprache. [Prikaz]. *Južnoslovenski filolog*, 3, 223–224]
- Бојанић, М., Тривунац, Р. (2002). Рјечник дубровачког говора. *Српски дијалектолошки зборник*, 49, 1–458.
- [Bojanić, M., Trivunac, R. (2002). Rječnik dubrovačkog govora. *Srpski dijalektološki zbornik*, 49, 1–458]
- Вук 1852: Караџић, В. С. (1852). *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима* (2. изд.). Беч: Штампарија Јерменског манастира.
- [Vuk 1852: Karadžić, V. S. (1852). *Srpski rječnik istumačen njemačkim i latinskim riječima* (2. izd.). Веџ: Štamparija Jermenskog manastira]
- Вук 1898: Караџић, В. С. (1898). *Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима* (3. изд.). Биоград: Штампарија Краљевине Србије.
- [Vuk 1898: Karadžić, V. S. (1898). *Srpski rječnik istumačen njemačkim i latinskim riječima* (3. izd.). Biograd: Štamparija Kraljevine Srbije]
- Зоре, Л. (1895). Дубровачке туђинке. *Споменик СКА*, 26, 1–25.
- [Zore, L. (1895). Dubrovačke tuđinke. *Spomениk SKA*, 26, 1–25]
- Лигорио, О. (2015). Такозвани псеудо-јат у далматској романштини и балканском латинитету. *Јужнословенски филолог*, 71(3–4), 43–72.
- [Ligorio, O. (2015). Takozvani pseudo-jat u dalmatskoj romanštini i balkanskom latinitetu. *Južnoslovenski filolog*, 71(3–4), 43–72]
- Лигорио, О. (2018). Дифтонгација у далматороманским реликтима латинског суфикса -ĚLLU, -А. *Јужнословенски филолог*, 74(1), 31–59.
- [Ligorio, O. (2018). Diftongacija u dalmatoromanskim reliktima latinskog sufiksa -ĚLLU, -A. *Južnoslovenski filolog*, 74(1), 31–59]
- Лигорио, О. (2022). Далматоромански реликти у *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika*. *Зборник за филологију и лингвистику*, 65(2), 9–18.
- [Ligorio, O. (2022). Dalmatoromanski relikti u *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika*. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 65(2), 9–18]
- Лигорио, О. (2023). Још о далматороманским реликтима у *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika*. *Зборник за филологију и лингвистику*, 66(2), 7–17.
- [Ligorio, O. (2023). Još o dalmatoromanskim reliktima u *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika*. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 66(2), 7–17]
- Накићеновић, С. (1913). Бока: Антропогеографска студија. *Насеља српских земаља*, 9; *Српски етнографски зборник*, 20, 185–632.
- [Nakićenović, S. (1913). Boka: Antropogeografska studija. *Naselja srpskih zemalja*, 9; *Srpski etnografski zbornik*, 20, 185–632]
- Томановић, В. (1935). Акценат у говору села Лепетана (Бока Которска). *Јужнословенски филолог*, 14, 59–143.
- [Tomanović, V. (1935). Akcenat u govoru sela Lepetana (Boka Kotorska). *Južnoslovenski filolog*, 14, 59–143]

- Šoћ, B. (2001). *Romanizmi u grečizmi u crnogorskom jeziku: Kontinentalni dio Crne Gore*. Cetinje: Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Ђурђе Црнојевић”.
- [Šoћ, B. (2001). *Romanizmi i grecizmi u crnogorskom jeziku: Kontinentalni dio Crne Gore*. Cetinje: Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Ђурђе Црнојевић”]
- Шпановић, А. (2024). *Романизми Старе Црне Горе и Брда: Етимолошка студија*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- [Španović, A. (2024). *Romanizmi Stare Crne Gore i Brda: Etimološka studija*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU]
- Barbić, A. (2011). *Rječnik Pitava i Zavale*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Bartoli, M. G. (1906). *Das Dalmatische: Altromanische Sprachreste von Veglia bis Ragusa und ihre Stellung in der apennino-balkanischen Romania* (Bd. I–II). Wien: A. Hölder.
- Benčić, R. (2013). *Rječnik govora grada Hvara*. Hvar: Muzej hvarske baštine.
- Boerio, G. (1867). *Dizionario del dialetto veneziano*. Venezia: G. Cecchini.
- Božin, D. (2017). *Rječnik i govor starih žitelja otoka Rave*. Zadar: Matica hrvatska.
- Brajković, T. (1893). Peraški dijalekat. *Program C. K. Drž. Velike Gimnazije u Kotoru za školsku godinu 1892–93*, 1–21.
- Budmani, P. (1883). Dubrovački dijalekat, kako se sada govori. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 65, 154–179.
- ERHSJ: Skok, P. (1971–73). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Knj. I–III). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Fatović, S. (2017). *Rječnik govora otoka Sestrinja*. Zadar: Matica hrvatska.
- Geić, D. (2015). *Rječnik i gramatika trogirskoga čakavskoga govora*. Split — Trogir: Književni krug — Združeni artisti.
- Holzer, G. (2011). *Glasovni razvoj hrvatskoga jezika* (B. Štebih Golub, prev., 2. izd.). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- JE: Vinja, V. (1998–2004). *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Školska knjiga.
- Jireček, C. (1902). Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters (Th. I). *Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, 48, 1–104.
- Jurišić, B. (1973). *Rječnik govora otoka Vrgade*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kašić, Z. (1995). Govor Kopavala. *Srpski dijalektološki zbornik*, 41, 241–396.
- Kustić, N. (2002). *Čakavski govor grada Paga s rječnikom*. Zagreb: Društvo Pažana i prijatelja grada Paga.
- LAIČaG: Filipi, G., Buršić Giudici, B. (2019). *Lingvistički atlas istarskih čakavskih govora*. Pula: Svečilište Jurja Dobrile u Puli.
- Lambl, D. (1854). Ryby adriatické. *Časopis českého musea v Praze*, 28, 37–64, 167–192.

- Ligorio, O. (2013). Uno sguardo ai relitti dalmato-romanzi in -CULU e -TULU. In N. Vuletić, J. E. Gargallo Gil (edd.), *Mare Loquens* (pp. 317–321). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Ligorio, O. (2014). *Problem leksičke stratifikacije u adrijatistici* (neobjavljena doktorska disertacija). Sveučilište u Zadru, Zadar.
- Ligorio, O. (2016). *Serbo-Croatian Accent Retraction: Its Course and Character in the Dialect of Dubrovnik* (unpublished doctoral thesis). University of Leiden, Leiden.
- Lipovac-Radulović, V. (1981). *Romanizmi u Crnoj Gori: Jugistočni dio Boke kotorske*. Cetinje – Titograd: Obod – Pobjeda.
- Lipovac-Radulović, V. (1997). *Romanizmi u Crnoj Gori: Budva i Paštrovići*. Novi Sad: MBM-plas.
- Mahulja, I. (2006). *Rječnik omišaljskoga govora*. Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj.
- Martinović, Ž. (2005). *Rječnik iškoga govora*. Zadar: Gradska knjižnica.
- Mayer, A. (1957). *Die Sprache der alten Illyrier* (Bd. I). Wien: M. Rohrer.
- Milat Panža, P. (2015). *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Muljačić, Ž. (1962). Dalmatski elementi u mletački pisanim dubrovačkim dokumentima 14. st. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 327, 237–380.
- Musić, S. (1972). *Romanizmi u severo-zapadnoj Boki kotorskoj*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Oštarić, I. (2005). *Rječnik kolanjskoga govora*. Zadar: Matica hrvatska.
- Piasevoli, A. (1993). *Rječnik govora mjesta Sali na Dugom otoku*. Zadar: Matica hrvatska.
- Radulić, L. (2002). *Rječnik rivanjskoga govora*. Zadar: Matica hrvatska.
- Rančić, G. (2013). *Zavičajni rječnik i kronika mjesta Brbinj*. Zadar: 3000 godina Zadar.
- REW: Meyer-Lübke, W. (1972). *Romanisches etymologisches Wörterbuch* (5th ed.). Heidelberg: C. Winter – Universitätsverlag.
- RJA: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (1880–1976)* (Sv. I–XXIII). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Rešetar, M. (1907). *Der Štokavische Dialekt*. Wien: A. Hölder.
- Rocchi, L. (1990). *Latinismi e romanismi antichi nelle lingue slave meridionali*. Udine: Campanotto.
- Savić, D., Ligorio, O. (2022). Illyrian and Slavic. *Lucida intervalla*, 51, 3–41.
- Skok, P. (1933). *Naša pomorska i ribarska terminologija na Jadranu*. Split: Pomorska biblioteka „Jadranske straže”.
- Skok, P. (1926). Zur Chronologie der Palatalisierung von c g gu gū vor e i y ĭ im Balkanlatein. *Zeitschrift für romanische Philologie*, 46, 385–410.
- Skok, P. (1930). Zum Balkanlatein III. *Zeitschrift für romanische Philologie*, 50, 484–532.
- Skok, P. (1934). Zum Balkanlatein IV. *Zeitschrift für romanische Philologie*, 54, 175–214, 424–499.

- Skok, P. (1956). Dalmatski jezik. U *Enciklopedija Jugoslavije* 2 (str. 653–655). Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ.
- Šimunić, B. (2013). *Rječnik bibinjskoga govora*. Zadar: Matica hrvatska.
- Šulek, B. (1879). *Jugoslavenski imenik bilja*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Tekavčić, P. (1976). O kriterijima stratifikacije i regionalne diferencijacije jugoslavenskog romanstva u svjetlu toponomastike. *Onomastica Jugoslavica*, 6, 35–56.
- Tičić, A. (2004). *Rječnik mjesta Povelje na otoku Pagu*. Zadar: Matica hrvatska.
- Vinja, V. (1986). *Jadranska fauna: Etimologija i struktura naziva* (Knj. I–II). Split. Logos.
- Vuletić, N. (2007). *Dalmatska leksička geografija: Talasozoonimi* (neobjavljena doktorska disertacija). Sveučilište u Zadru, Zadar.
- Vuletić, N., Skračić, V. (2018). *Leksik morske faune u sjevernoj Dalmaciji: Rječnik pučkog nazivlja*. Zadar: Sveučilište u Zadru.

Orsat L. Ligorio

Summary

VOICING OF THE INTERVOCALIC STOPS IN THE DALMATIAN ROMANCE RELICS FROM THE BAY OF KOTOR

Dalmatian Romance relics from the Bay of Kotor notably undergo voicing of the intervocalic stops; cf. e.g. VpV > b in L NEPŌTEM ‘grandson; nephew’ > SCr. *nèbud* ‘nephew’, VtV > d in L **rōsātam* > SCr. *rōsāda* ‘dew’, VcV > g in L PLACENTAE ‘cakes’ > SCr. PN *Plagēnti*. The paper investigates the extent of this phenomenon. An analysis of the available data reveals that not all Dalmatian Romance relics in the Bay of Kotor are affected by it. Voiced stops can be seen in the Serbo-Croatian continuants of L COOPERTŌRIUM ‘cover’, **nucālia* ‘walnut forest’, **pānicam* ‘bread storage’ > ‘storage’, PLACENTAE ‘cakes’, PLATANUM ‘plane tree’, PRŌTĒLUM ‘hair dividing line’, ROGĀTA ‘request’ > ‘gift’, **rōsātam* ‘dew’, **vellatīnam* ‘wool’; voiceless stops can be seen in the Serbo-Croatian continuants of L BŌCA ‘bogue, Box boops’, BOMBĀCEM ‘cotton’, CATĒNACEUM ‘padlock’, CĒPULLAM ‘red onion’, CĪMICEM ‘bed bug’, CO(N)STRĀTUM ‘strewn over’ > ‘floor; attic’, FĪCĀTUM ‘liver’, LACERTAM ‘Atlantic mackerel, Scomber scomber; Atlantic chub mackerel, Scomber colias’, LOCUSTAM ‘grasshopper; lobster’ > ‘lobster’, LUCERNAM ‘lantern’, OCUĻĀTAM ‘large-eyed’ > ‘saddled seabream, Oblada melanura’. Both voiced and voiceless stops (a mixed outcome) can be seen in the Serbo-Croatian continuants of L **frondiātam* ‘leafy branch’ > ‘fishing with branches’, NEPŌTEM ‘grandson; nephew’ > ‘nephew’, NEPŌTIAM ‘granddaughter; niece’ > ‘niece’. The paper concludes that the unvoiced relics must have been borrowed before the voiced ones, probably between the 13th and the 15th century.

Key words:

Latin, Dalmatian Romance, Serbo-Croatian, historical phonetics, Bay of Kotor